

Teknik är Kul – Tur!

Teknik i böcker och på film

Bilen i filmens värld – frihetssymbol och personlighet

Bilen har varit en del av både finkultur och underhållningskultur under hela 1900-talet. I de flesta romaner, filmer och böcker som skapats sedan bilen uppfanns har den funnits med som positiv faktor. Otoliga ”roadmovies” har skildrat bilen som ett sätt att komma loss och komma ut där möjligheterna finns, till platser och människor där man kan starta om på nytt.

– Jag har plastkortet i fickan, kan vi inte bara sätta oss i bilen och se var vi hamnar” säger en huvudperson i den gamla teveklassikern ”De fattiga och de rika”. Den inställningen är vanlig främst i amerikans film, en fortsättning på tåguffarromantiken.

I kriminalhistorier är bilen förstås också en väg till friheten. I amerikanska filmer ofta i form av den kanadensiska eller mexikanska gränsen, eller ”upp i bergen”. I svenska ”Il Capitano” är flykten mer diffus, men medlet är fortfarande bilar.

Bilen har självklart också en roll som skapare av spänning i form av biljakter och krascher. Klassikern här är förstås ”Bullit”, med Steve McQueen. Den utspelas i San Francisco, en stad där sedan dess otoliga biljakter utspelats på film och teve; många med tydliga anspelningar på Bullit. ”Tjejen som visste för mycket” och ”Goddag, yxskaft” är några av de mer framgångsrika filmer som använt detta koncept. Med San Franciscos hiskeliga backar och ständigt korsande spårvagnar är det svårt att misslyckas med att skapa dramatik och komik med en biljakt. Framgångsreceptet är att satsa mer pengar på stuntmän än på manusförfattare.

I FILMKLASSIKERN ”UNG REBELL” blir bilen även ett sätt att mäta sitt mod. I ett ”chicken race” kör två bilar mot ett dödligt stup, och den som hoppar ut först är en fegis. En av förarna fastnar i en ”turscarf” som han fått av sin flickvän och kommer inte ur bilen alls. Tragiken påverkar alla närvarande, vilket formar storyns fortsatta förlopp mot ett ännu mer tragiskt slut.

Bilen som ett sätt för unga män att mäta sitt mod och sin

manlighet är ett motiv även i många andra filmer. I ”Goldfinger” blir Bond omkörd av en kvinna (!!!) och måste självklart köra ikapp henne, vilket leder både till en krasch och till romantik.

Men även när bilen som här blir en del av tragedier får bilarna sällan någon större del av skulden. I den prisbelönta svenska teveproduktionen ”Krocken” (Vinnare av Prix Italia 1977) skildras en dödsolycka i trafiken i ett långt och brett perspektiv. Här förklaras olyckan med dålig förarutbildning, bristande omdöme och personliga kriser, medan bilen som sådan fortfarande skildras som en källa till frihet. Ett par var på väg till landet, en ung kille skulle köra sin nya kärlek hem och en barnfamilj skulle på utlandssemester.

OCH SÅ HAR DET VÄL VARIT i verkligheten också: bilen har varit en central del i en utveckling mot större rörelsefrihet för människor, både i det lilla och stora perspektivet. Allt från söndagsutflykt till flykt undan kriget eller emigration till utlandet.

Men filmindustrin skulle inte vara filmindustrin om man inte tagit ett steg till genom att skapa bilen med en egen personlighet. Herbie, den charmiga Volkswagen-bubblan, blev hjälte i fem Hollywoodproduktioner. Chitty Chitty Bang Bang blev inte lika långlivad, men är en klassiker i musicalfacket. Den talande bilen KITT i 1980-talsserien ”Knight Rider” är en brottsbekämpande bil med brittisk accent.

Ett sent exempel på denna genre är den animerade amerikanska filmen ”Bilar” från 2006, som har en rad personliga bilar i ”rollistan”.

NEGATIVA SKILDRINGAR DÅ? Ja, det finns förstås en rad filmer där bilköer och trafikchaos skildras, inte minst i katastrof-filmer som ”Deep impact” eller ”Independence Day” där alla försöker fly samtidigt. Jacques Tatis ”Trafic” har ett vidare perspektiv, men även den har en lite mer kritisk syn på vår fascination av bilen.

>> Bilen i filmens värld – fortsättning

Det finns även en rad filmer som skildrar bilstölder och närliggande ”branscher”, som ”Gone in 60 seconds” och ”The fast and the Furious”. Bilen som företeelse klarar sig bra här också, själva förutsättningen för filmerna är att publiken redan accepterat bilen som symbol för status och som en väg till framgång.

Racerfilmerna då? Låt oss vara snälla och inte ta upp dem alls. De flesta har varit mycket dåliga, som John Travoltas ”Driven” från 2005. Problemet både med denna film och med många andra (”Grand Prix”, ”Le Mans”) är att farten på

en racerbana är svår att fånga på film. Då är det betydligt lättare att skapa dramatik med en biljakt i en tätt trafikerad stad, gärna med några spårvagnar i vägen!

Men i en filmhistorisk tillbakablick är det ändå bilen som frihetssymbol som är den tydligaste bilden. Till skillnad från motorcyklar kan bilen bli ett verktyg inte bara för individens frihet, utan även för familjens. Ett sent och lyckat exempel på detta är ”Little Miss Sunshine” från 2006. Det faktum att bilen i filmen faller sönder allt mer under familjen Hoovers resa genom USA gör bara historien mer sympatisk. ■